

Rapport från Filmkonventet i Luleå 3-4 december 2013.

Sedan 2003 har det årliga Filmkonventet i Luleå blivit en mötesplats av stor betydelse för den svenska film- och TV-branschen. Här har seminarier, panelsamtal och mer informella möten hållits varje år under två intensiva dagar sen starten för tio år sen. Men inför jubileet i år hade arrangörerna på Filmpool Nord tänkt om och tänkt nytt. **Gunnar Bergdahl**, filmare och kulturchef på Helsingborgs Dagblad, var årets moderator. Högst motvilligt till en början, medgav han. I en intervju inför konventet sa Bergdahl att han tackat ja för att man var överens om att det gärna fick bli ett Filmkonvent ”utan tråiga panelsamtal där alla bekräftar väl kända ståndpunkter och där allt är Filminstitutets fel. Vi har till och med diskuterat att man skulle ha en slags deltagarbekräftelse där man lovar på heder och samvete att inte snacka om filmavtalet offentligt under konventet.” I stället satsade man på ett utifrånperspektiv och hade bjudit in fyra olika personer utan anknytning till den svenska filmen för att hålla ”Tal till den svenska filmbranschen”. Utöver detta berättade fyra andra personer – även de utan anknytning till branschen, om en svensk film som betytt mycket för dem. Gunnar Bergdahl sa att han valt dessa gäster för att de kan ”se utifrån och in, och inte som vanligt (på konventet) inifrån och in”.

Författaren och journalisten **Göran Rosenberg** inledde programmet. Han reflekterade kring vad äkthet är och menade att det är en slags bristvara. Han poängterade att suget efter äkthet kan missbrukas och gav exempel på det inom politiken och journalistiken. Rosenberg menade att det skrivna ordet inte formar vår verklighet längre utan det gör i stället bilden. Han förde även ett resonemang om verkligheten. Samtidigt som vi vill vara i och skildra verkligheten så flyr vi den. Göran Rosenberg avslutade med att uppmana oss att ”låta det gunga under fötterna och lyfta”.

Karin Mamma Andersson, konstnär vars målningar ofta ser ut som filmiska iscensättningar, medverkade via telefon från USA. Hennes filmval var en scen ur *Avalon*, med Johannes Brost i huvudrollen, ”en udda film och en samtidsskildring”, sa hon. Hon berömde filmens karaktärisering och foto, och berättade sen om hur hon själv skapar sina utställningar, att hon skriver ett synopsis och klipper ut bilder som hon lägger ut på golvet för att inspireras. Ett slags bildmanus, alltså. Karin Mamma Andersson har ett starkt filmintresse som funnits med henne sedan hon var ung och i framtiden vill hon själv göra film.

Nästa gäst hade ett mer kontroversiellt budskap. **Mustafa Can**, journalist och författare, kallade den svenska filmen för ”romankonstens anorexia”. Han menar att alltför många filmer görs på romaner i stället för originalberättelser och att resultatet som regel är minst sagt undermåligt och inte tar tillvara just de kvalitéer som gjort dessa romaner framgångsrika. Han ställde även frågan vilken roll filmen har för att forma ett Sverige av i dag? Vi lever i en tid då det är frestande att förenkla tillvaron då det istället är viktigt att ta tillvara dagens konflikter i samhället på ett sätt som gagnar oss och göra filmer som utmanar och utforskar begrepp som kultur, tradition, nation och kulturarv. Mustafa Can visade till slut en svart ruta som sin ”film som betytt något” och citerade luffaren Bolle i *Vägen till Klockrike* av Harry Martinsson.

Åsa Simma, samisk regissör, skådespelare, jojkare och manusförfattare, var första dagens sista talare. ”Ibland måste man resa långt bort för att komma nära”, sa hon apropå den tid då hon bodde hos The six nations i USA då främlingskapet gjorde att hon såg och förstod sin egen kultur på ett helt nytt sätt. Hon berättade om samernas och urbefolkningarnas filmutveckling, och om det samiska filminstitutet i Kautokeino där hon numera är verksam.

Två filmpriser delades ut i slutet av den första dagen. Det regionala Filmsparken och Per-Erik Svenssons pris. **Jonas Selberg Augustsén**, regissör från Boden fick Filmsparken och var uppriktigt förvånad och än mer förvånad när hans kortfilm *Jakten* visades. Han fick en check på 30.000 sek och en miniatyrguldspark. Per-Erik Svenssons pris gick till **Agneta Fagerström-Olsson** och **John O. Olsson**, Giraff film. Priset är en färdigstyckad och portionsförpackad ren.

Dagen avslutades med sedvanlig middag på studio Kronan.

Nästa dag inleddes av **Lars Dencik**, professor i socialpsykologi vid Roskilde universitet i Danmark. Han talade om den svenska kulturen, om vilka vi är och om att spegla detta. Om att vi svenskar egentligen är extrema i jämförelse med andra. Att vår strävan efter modernitet och individuering skapat en kultur som inte liknar någon annan, och att detta fenomen borde undersökas mer i den svenska filmen. Enligt honom så konstruerar vi själva våra liv och vi lever allt mer i en existentiell ensamhet. Vi har gått från bondesamhällets tystnad till det moderna överflödet av intryck; ”från tigandets tundra till babbladets bubbelpool”. Dencik menar att vi lever i ett ”självdisciplineringsamhälle” där vi som individer förväntas klara av och hantera mycket av sådant som en i andra kulturer vänder sig till gruppen för att få stöd och hjälp med. I svensk film saknar han kreativa, självständiga originalmanus. Svensk film behöver nutidsskildringar som berör och ser vad som sker i vår tid, menar Dencik.

Mattias Alkberg, musiker, poet och låtskrivare hade valt en svensk betydelsefull film. Hans filmexempel var *Ett Anständigt liv* av Stefan Jarl, som han visade några sekvenser ur. En betydelsefull filmberättelse som vi behöver mer av idag, menade han. ”Filmer som är solidariska med de utsatta i samhället görs nästan inte längre”, sa Alkberg och pratade om den tid då en elvaåring fick gå med sina föräldrar på bio och se filmer som *Ett anständigt liv*. De populära skräck- och zombiefilmerna ser han som en allegori över rädslan för hemlöshet, isolering och drogmissbruk.

Jens Liljestrand är litteraturredaktör och biträdande kulturchef på Expressen. Han valde en scen ur Lisa Aschans *Apflickorna*, om två unga flickor på väg mot vuxenlivet. Liljestrand uppehöll sig kring meningen ”Jag skulle kunna dressera dig till vad som helst, när som helst”, och fördjupade sitt resonemang med filmens många avbildningar av, och referenser till, djur. Ytterst handlar ju filmen om att dresseras och bli kvinna, menade han. Jens Liljestrand talade om att filmer av Ruben Östlund och Gabriella Pichler till exempel har starka berättelser och var av stor betydelse i svensk film. Han talade varmt om auteur-filmen och dess betydelse.

Konventets sista talare var **Martina Montelius**, författare, regissör, dramatiker och konstnärlig ledare för Teater Brunnsgatan 4. Montelius inledde med att leende lova oss apati och depression snarare än något upplyftande. Men hennes tal var en inspirerad berättelse om att leva med och av konsten alltifrån den gång hon som trettonåring såg Teater Galeasens uppsättning av Caligula som hon menar bröt hennes själsliga isolering, till sin nuvarande position som teaterchef och ett möte med kulturministern, som inte kunde svara på varför paragraf 9 i Kulturpropositionen, den om att konsten ska skyddas från kommersialismen, tagits bort. Martina Montelius tal var ett försvar för teatern och filmen och ett något bisarrt upprop mot de politiker som försöker styra den. Hon avslutade med att föreslå att ingen ska göra någon film och teater på ett år, och se vad alliansregeringen tycker om det. Allt för att ställa politikernas krav om en kostnadseffektiv kultur på sin spets. Ett uppfriskande förslag!

Baker Karim, regissör och nytillträdd filmkonsulent på SFI fick uppdraget att sammanfatta konventet. Han underströk hur bildens kraft och makt består och uppmanade till att tala om film som konst och ställde frågan till de närvarande beslutsfattarna om de kan medverka till att starta en ny svensk filmvåg.

Filmkonventet bjöd definitivt på något nytt med talen till svensk filmbransch. Att man talade om innehåll i stället för finansiering kändes uppfriskande och förhoppningsvis som en inspirerande injektion. Men flera av oss saknade emellertid möjligheten att låta publiken delta. Dialogerna och samtalen fördes i stället uteslutande utanför programmet.

Susann Jonsson, VD på Filmpool Nord, lovar inför nästa år 3-4 december 2014 att det även då skall bli något helt nytt. Hon avslutade med att betona att konventet har ägt rum i Norrbotten och inget annat.

Jörgen Bergmark & Christina Olofson
Sveriges Filmregissörer